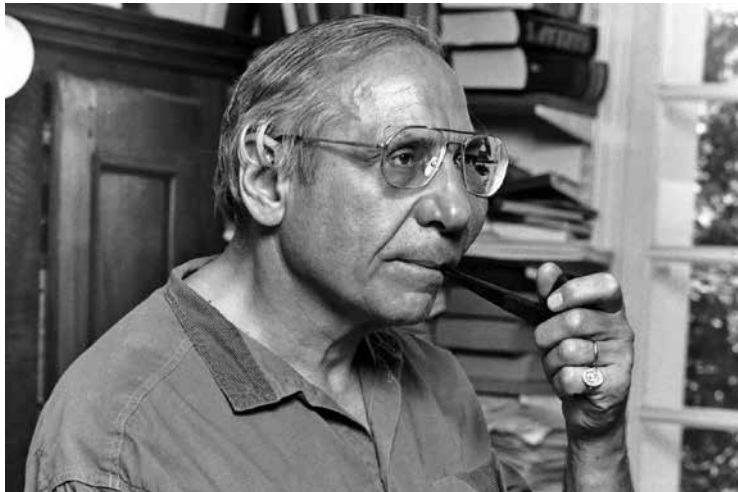

Janica Petrak

diplomski studij povijesti, istraživački smjer: Stara povijest
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Paul Veyne (1930. – 2022.)

(Fotografija: <https://time.news/death-of-the-historian-paul-veyne-antiquity-shared/>)

29. rujna 2022. u 92. godini života preminuo je Paul Veyne, *turistički vodič kroz vrijeme*¹ koji je povijesnu znanost oplemenio radovima o antičkom razdoblju, ponajviše onima o starome Rimu.

Francuski arheolog i povjesničar, rođen je 13. lipnja 1930. godine u gradu Aix-en-Provence na jugu Francuske. Veyne se, napunivši 21 godinu, upisao na francusko sveučilište École Normale Supérieure u Parizu na kojem je studirao do 1955. godine. Tamo je upoznao povjesničara Jacquesa Le Goffa – pripadnika III. faze škole *Annales* u kojoj su se povjesničari počeli odmicati od marksističke historiografije i usmjeravati socio-kulturnim temama – i filozofa Michela Foucaulta s kojim je postao blizak prijatelj. Nakon završetka fakulteta bio je član Francuske škole u Rimu do 1957. godine. Potom je, do 1961., bio zaposlen kao asistent na fakultetu u Sorboni, a status doktora znanosti stječe 1974. godine. Doktorirao je na temu *The Gift System in Roman Municipal Life* koju je napisao pod mentorstvom Williama Sestona. Zaposlen je 1975. godine kao profesor na Collège de France gdje je predavao povijest Rima. Svoje je uspjehe Veyne ovjenčao titulom profesora emeritusa, koju je stekao na Collège de France 1999. godine.

Veyne je bio plodonosan povjesničar koji se bavio različitim aspektima antike, poput društvenog i religijskog. Njegova djela objavljivana su na brojnim

¹ Paul Veyne opisao je svoju profesiju profesora turističkog vodiča kroz vrijeme. Paul Veyne, *Palmira: nezamjenjivo blago*, prev. Leni Bastaić (Zagreb: TIM press, 2016), 8.

jezicima od kojih su na hrvatskom jeziku istaknute knjige *Palmira: Nezamjenjivo blago, Jesu li Grci vjerovali u svoje mitove?* te *Kada je naš svijet postao kršćanski* (312. - 394.), dok se na srpskom može pronaći knjiga *Fuko - kao mislilac i kao čovek*. Od poznatijih djela u engleskom izdanju valja navesti: *The Roman Empire, Bread and Circuses: Historical Sociology and Political Pluralism* i *Seneca: The Life of a Stoic*. Na francuskom, njegovom materinskom jeziku, 2014. objavljena je autobiografija pod nazivom *Et dans l'éternité je ne m'ennuierai pas. Souvenirs*.

Jedan od zadataka historijske znanosti je reprezentacija nekog aspekta prošlosti, a ta reprezentacija može biti narativne prirode. Takav pristup povijesti uz američkog povjesničara Haydena Whitea, imao je i Paul Veyne.² *Writing History: Essay on Epistemology* naziv je engleskog izdanja Veynovog djela originalno izdanog 1971. u Francuskoj, u kojem čitatelju daje uvid u historijsku granu i zanat povjesničara. *Što je to povijest i čime se povjesničari bave?* pitanje je koje Veyne postavlja u prologu knjige, a navodi kako su odgovor dali Aristotelovi nasljednici prije više od 2000 godina.³ Dakle, odgovor na postavljeno pitanje glasi: *povjesničari govore o stvarnim događajima u kojima je čovjek glumac; povijest je pravi roman*.⁴

S time u mislima, uzmemo li u ruke neka od Veynovih djela, primjerice knjigu – *Palmira: nezamjenjivo blago*, koja se svojim stilom odmiče od stroge znanstvene publikacije, uvidjet ćemo kako je njegovo pisanje povijesti doista poput pisanja romana. Knjiga je privukla pozornost javnosti, vjerojatno upravo zbog toga što je komentirala aktualne događaje uništenja na Bliskom istoku povezujući ih s nekadašnjom cvjetajućom kulturom grada Palmire, tvoreći kontrastnu sliku nekadašnjeg antičkog sjaja i sadašnjeg razaranja. Potaknut ISIL-ovim devastiranjem antičkog lokaliteta, Veyne je napisao knjigu kako bi sebi postavio nova pitanja poput: *Zašto ISIL to čini? Zašto je uništena Palmira?* te *Zašto je morao stradati Halid al – Asad?*, arheolog, koji je svoj život posvetio istraživanju i očuvanju antičkog grada Palmire.⁵ Opisujući život prije i za vrijeme rimske uprave, ističe multikulturalnost grada, govoreći o odnosima sirijskog plemenskog života prema onom grčkom i rimskom načinu. Uspoređujući kulture, Veyne predočava živost nekadašnje Palmire.

Pomoću pojma kulture, Veyne odgovara na prvotno postavljena pitanja. ISIL uništava tuđe kulture kako bi dokazao da su oni svoji – posebni, drugačiji od zapadnjaka, koji cijene povijesne spomenike. Na koncu, ta su razaranja sredstvo kojim se ISIL pokušava što više odmaknuti i osamostaliti svoju kulturu od Zapada.⁶ Autorov stav o razlikama između ISIL-ova i antičkog pogleda na kulturu obuhvaćen je i prikazan u posljednjoj rečenici knjige: *Doista, poznavati samo jednu kulturu, svoju, i ne željeti upoznati druge, znači osuditi se na život u najcrnjem mraku*.⁷

² Gérard Genette, Nitsa Ben-Ari, Brian McHale, "Fictional Narrative, Factual Narrative," *Poetics Today* 4/11 (1990): 755.

³ Paul Veyne, *Writing History: Essay on Epistemology* (Ujedinjeno Kraljevstvo: Manchester University Press, 1984), 10.

⁴ Isto.

⁵ Veyne, *Palmira*, 8.

⁶ Isto, 86-87.

⁷ Isto, 102.

Britanski povjesničar Oswyn Murray rekao je da ono što krasí vrhunskog povjesničara jest razina mašte kojom percipira veliku temu, odjek nekog razdoblja, time otvarajući vrata mogućoj raspravi. Takav je povjesničar bio Paul Veyne. Oswyn Murray piše kako se Veyne odmaknuo od tradicionalnih podjela historije na političku, strukturalističku, kulturnu, ekonomsku itd., pišući onakvu povijest kakva ona doista jest – neograničena. Veyne je, navodi Murray u predgovoru engleskog prijevoda knjige *Bread and Circuses: historical sociology and political pluralism*, uspio osloboditi povijest od predrasuda — *Njegove teorijske tvrdnje neće uvjeriti svakoga, međutim njihove praktične posljedice moraju biti uočene u samom pisanju povijesti.*

Ljubitelji i istraživači povijesti, poglavito antičke, Veynovom su smrću izgubili povjesničara koji velike i kompleksne povijesne teme, opisuje i predstavlja pristupačno, moglo bi se reći jednostavno - poput romana. Uporabom riječi *roman* ne smanjuje se niti degradira Veynov znanstveni rad, naprotiv, sposobnost autora da inače teške tematske konstrukcije, historijske paradigme, metode i strukture prikaže jednostavnim jezikom i omogućí *običnom čitatelju, čestitom čovjeku*⁸ zavirivanje u znanstveni svijet historije, odlika je velikih povjesničara. Upravo po tome pamtit ćemo Paula Veynea koji je od običnog dječaka s juga Francuske, dospio do profesora povijesti na pariškom sveučilištu i svoje ime postavio među velike povjesničare 20. i 21. stoljeća.

⁸ Isto, 8.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 18 2023.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti,
godina XVIII, broj 18, 2023.

Glavni i odgovorni urednik
Marko Zidarić

Zamjenica glavnog urednika
Ivana Đorđić

Uredništvo
Filip Bačurin
Marija Biščan
Ivan Ćorić
Ivana Đorđić
Adrian Filčić
Antonija Lapaš
Ivan Mrnarević
Tijana Vokal
Marko Zidarić

Urednici pripravnici
Klara Miholić
Marko Perišić
Ruben Prstec

Redakcija
Filip Bačurin
Marija Biščan
Ivan Ćorić
Ivana Đorđić
Adrian Filčić
Antonija Lapaš
Klara Miholić
Ivan Mrnarević
Marko Perišić
Ruben Prstec
Tijana Vokal
Marko Zidarić

Tajnica Uredništva
Marija Biščan

Recenzenti

dr. sc. Nikola Anušić
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Lovorka Čoralić
akademkinja Nella Lonza
dr. sc. Kosana Jovanović
dr. sc. Jasmina Osterman

Lektura za hrvatski jezik

Iva Antičević
Tina Čatlaić
Mislav Graonić
Nikolina Peškura
Karla Rašić
Josipa Skenderović
Jakov Zidarić

Lektura za engleski jezik

Tina Čatlaić

Prijevod s francuskog jezika

Klara Miholić

Oblikovanje

design.inmedia@gmail.com

Izdavač

Odsjek za povijest Filozofskog
fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Tisak

Studio Moderna d.o.o., Zagreb

Naklada

Tiskano u 100 primjeraka.

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim radovima izražavaju isključivo stavove i mišljenja autora i ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja uredništva i izdavača.

Izdavanje ovog časopisa financirano je novcem dobivenim na natječaju za studentske projekte Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te sredstvima koja je ustupio Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Redakcija časopisa Pro tempore iskreno zahvaljuje Odsjeku na financijskoj podršci.

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva

Odsjek za povijest
(za: Uredništvo Pro tempore)
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, 10 000 Zagreb

Kontakt

casopis.protempore@gmail.com

Web-stranica

<https://protempore.ffzg.unizg.hr/>